

זבחים סט

משה שווערד

1. יד בנימין

דף ס"ט, תניא כוותי דר' יוחנן מלקה זר
מלקה פסול כו' אין מטמא
בזית הבליעה. הנה עיקר הטעם דמליקת זר
אין מטמא בזית הבליעה הוא משום דאית
לי הכשירא בצמה וכדמוכח פשטות הסוגיא
וכמש"כ התוס' ד"ה וליטעמין, וכ"כ רש"י
ז"ל להדיא לעיל ס"ח ע"ז ד"ה ור' יוחנן.
ולפי"ז הא דקמני צרייתא אחד זר ואחד
שאר פסולין אין מטמא היינו צפולין דאית
להו הכשירא בצמה לאפוקי צעל מוס, אלא
שראיתי צרש"י נוסח כח"י שפי' מלקה פסול
כגון צעל מוס, וז"ל דליף משמיטה אע"ג
דלאו עבודה היא וכמש"כ התוס' צקוד"ה
ו ליטעמין, ועי' לעיל ס"ח ע"ז צקוד"ה אמר
רב צקוד"ד סס.

והנה הרמב"ם צ"ג מפסוהמ"ק הלט"ו גני
מליקת זר דלא ירד כתב אחד הזר
ואחד שאר הפסולים, וכ' צכ"מ דהכי משמע
משום דמהי תיתי לפלוגי צינייהו ע"כ. ופליאה
היא קצת צעיני דמשמע כאלו שהוא רק מזד
הצברא והלא צהדיא מפורש צצרייתא מלקה
זר מלקה פסול דאין מטמא וע"כ דלא ירד
ולכך אין מטמא דהוי מליקה המתרת את
האיסור ולע"ק.

2. שערין מצויינים בהלכה

דף סט. הפיגול והנותר והטמא אין מטמאין
אבית הבליעה. הטעם לזה כתב
הרמב"ם (פסוהמ"מ פ"ז ה"ט) משום שכל אלו פסולין
בקודש. ובכתבי הגר"י (אות כד) מדייק, דמשמע
מלשון הרמב"ם דאי לא היה פסולין בקודש היה
בטל מיניה היתר המליקה, אף שבשעתה הוה
המליקה כדין והתירה.

פרש"י ולא אמרינן נפקי להו מהיתר אכילת
קדשים, וחל עלייהו איסור נבילה למפרע. ומכאן
הוכיח באתון דאורייתא (קונ"א ס"א א) דמליקה
היא נבילה, אלא שהתורה מזכה את הכהנים
באכילת נבילה זאת ומתירתה להם, עי"ש
אריכות בחקירה זו. ועי' במנ"ח (קומץ המנחה מ'
קפה-י) שכתב כן בהדיא, דהוי נבילה אלא דגזירת
הכתוב להתירה באכילה. ועי' מש"כ בזכר יצחק
(ס"י מו) ושו"ת תורת מרדכי (ס"י לב) ובצפע"נ (ריש
ה' שחיטה, וכלאים פ"י הל"ב) ובחמדת ישראל (קנט'
נר מצוה, מ' קפא, אות מח) ובקה"י (חולין ס"י י). אולם
בקובץ הערות (פ"י לה-ב) ס"ל דמליקתו זו היא
שחיטתו ולכן אינה מטמאה טומאת נבילות. ועי'
בדברינו לעיל (סו: ד"ה משנה).

❖ **שערים מצויינים בהלכה-זבחים סו:**

משנה וכולן אין מטמאין בבית הבליעה. פרש"י
 אע"פ שנפסלו, מליקתן מטהרתן מידי
 נבילה. ועי' בשו"ת אחיעזר (ח"ב סי' ז-ג)
 שנסתפק, דאפשר דלכהנים גם איסור נבילה
 ליכא, והא דממעט לענין טומאת בית הבליעה,
 משום דקרא מיירי לגבי טומאת נבלת עוף טהור,
 ולענין חיוב נבילה בלא זה אינו חייב, משום
 דאין איסור חל על איסור כמש"כ התוס' לקמן
 (סט: ד"ה רבי), אבל כיון שנתמעטה מליקה מדין
 טומאת בית הבליעה, אפשר דגם איסור נבילה
 ליכא, ורק לגבי זר דחייב לגבי נבילה כו',
 ובאמת מוכרח לומר דחלוק איסור נבילה מדין
 טומאה וכו', והביא ראיות לזה. נע"ש מה שדן
 עפ"י בישוב קרשית המחנה לוי, הובא במצפ"א יבמות לג.,
 אמנם עי' בבנין שלמה ח"ב יו"ד סי' ב ד"ה ובספר. וע"ע
 במשך חכמה אחרי יו-טז. וכתב (אות ה) דעיקר
 החילוק דטומאה מאיסור, משום דגלי קרא
 במליקה, כיון דנעשה דרך הכשר קרבן שמתרת

את האיסור אינה מטמאה, משום דטומאה
 "במותם" אמר רחמנא, וכל שנעשה דרך מתיר
 אינו מטמא, אבל לטהר מידי נבילה בענין זביחה
 והכשר סימנים דוקא, ורק מגזירת הכתוב דלכל
 חטאתם ילפינן לעיל (מד:). דמליקת העוף נאכל
 לכהנים, ולא משום דמליקה הוי כשחיטה, נע"י
 מזה באתון דאורייתא כלל א, חזק יצחק סי' מו, ועוד,
 עי"ש בזה. ועי' בנאות יעקב (סי' טז-ג) ובקהלת
 יעקב (חולין סי' י-יא).

❖ **SEE ATTACHED ADDENDUM**

3. שערים מצויינים בהלכה

מסתברא קמיצה תרד מליקה לא תרד. כתבו
 התוס' דהיינו לר"ש, אבל לר' יהודה
 תרד כמו לילה וכו'. ועי' בקרן אורה דלא כן
 דעת הרמב"ם, שכתב (פסח"מ פ"ג ה"י) נשחטה
 בלילה תרד, ופסק כר"י, ואפ"ה כתב שם (הט"ו)
 מליקת זר לא תרד וקמיצת זר תרד, נע"ש
 בלח"מ, והטעם שזה לא נתקדש כלל, והרמב"ם
 לא הזכיר טעם הגמ' דאשכחן היתר בכמה, נע"י
 בתוס', וכ"כ רש"י לעיל סח: ד"ה ור' יוחנן, אלא נראה
 מדבריו דטעמא דקמיצה תרד, הוא משום דע"י
 זר לא נתקדש הקומץ, והוי כמו שלא נקמץ
 כלל דירד, אבל מליקה ע"י זר אם עלה לא ירד,
 והכי משמע מסיום דבריו שם, אחד זר ואחד
 כל הפסולין, ומשמע דאפי' בעל מום דפסול
 גם בכמה, אפ"ה במליקה לא תרד, ולא כן הוא
 משמעות הגמ' וכו', עי"ש עוד בזה.

4. רש"י על זבחים דף ס"ט א

זבחים - ויזבחו זבחים שלמים בסיני (שמות כד):

5. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כ

והנה בזבחים (ס"ט ע"א) דאמרינן לדברי האומר אין מנחה בבמה כו' מ"ט זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות
 פ"י רש"י ז"ל דכתיב ויזבחו זבחים שלמים בסיני ע"ש וקשה הא בסיני שהיה לה דין במת בני נח לכ"ע היה
 עופות בבמה ואף חיה היתה קריבה שם אע"ג דבשאר במות לא קרבה חיה לכ"ע ... ובעצם במת סיני יש

לחקור מה היה דינה אי כבמת יחיד או כבמת ציבור והנה במנחות (פ"ב ע"ב) ילפינן בהיקשא דוזאת התורה מה עולה טעונה כלי אף כל טעון כלי ומקשינן מאי כלי אי לימא מזרק גבי זבחי שלמי ציבור נמי כתיב וישם באגנות כו' **ומוכת דבסיני קרבו זבחי שלמי ציבור דהאי קרא בסיני כתיב ומזה נראה שהיתה במת ציבור דקרבתות ציבור אין קרבין בבמת יחיד** ... וא"כ קשה איך הקריבו זבחי שלמי ציבור בסיני אפילו אי נימא דבמת סיני היתה במת ציבור ואפשר דאותן זבחי שלמי ציבור שהיו קדשי שעה [ואע"ג דבעצרת היו מ"מ לא היו כשאר זבחי שלמי ציבור שקרבין בעצרת שהיו כבשים וכאן היו פרים] לא היו ק"ק כ"א קדשים קלים וא"כ כיוצא בו קרב בממה קטנה שהם שלמי נדבה ומש"ה היה אפשר להם ליקרב בסיני:

6. חידושי בתרא

תתמגב) סט. לדברי האומר אין מנחה (בבמה) אין עופות מ"ט זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות. ופרש"י ד"ה זבחים וז"ל ויזבחו זבחים שלמים בסיני ע"כ. ותמה במקדש דוד דף 109 (ס"כ סק"ד) ד"ה והנה בזבחים וז"ל וקשה הא בסיני שהיה לה דין במת בני נח לכ"ע היתה עופות בבמה כו' ע"כ. ולכאורה י"ל דמכח אם אינו ענין לבמה דמדבר כנ"ל, תנהו לבמת דורות לאפוקי מנחות ועופות.

7. איזהו מקומן מסכת זבחים דף סט עמוד א

אימא אין קידוש בכלי שרת במנחה בבמה – [1] מרש"י ותוד"ה אין קידוש מתבאר דהנידון הוא פסול שחל בקמיצת זר וקידושו בכלי דחשיב אין פסולו בקדש הואיל ולא מצינו קידוש כלי בבמה, [2] אבל מהרמב"ם פסוהמ"ג ק. טו. מוכח דמפרש דעלו ירדו משום דחשיב כאילו כלל לא נתקדשו. ועי' מה שביאר בדעתו בחי' הגרי"ז, וע"ע מנח"א ח"ג עמ' ד'.

8. שערים מצויינים בהלכה

הא נמי נבילה היא. עי' בפרש"י דעולה שלא הותרה להם תטמא בבית הבליעה. והא דלא אמרינן כאן ממשקה ישראל מן המותר בפ"ך, מפרש בתוס' קדושה [הובא בשלום רב] דכהקדישה ואח"כ נטרפה לא ידעינן ממשקה ישראל כדאיתא במס' תמורה (כט.), וכש"כ הכא דנתנבלה בהקרבה כמצותה, [תדע מדאיצטריך בגמ' לעיל (מד:) "לכל חטאתם" להתירה לכהנים.] ועי' מש"כ בהגהות הרש"ש. וע"ע בשו"ת נאות יעקב (סו"י ח.).

9. שערים מצויינים בהלכה

מה טריפה שאין מתרת את האיסור אף כל שאין מתרת את האיסור. עי' בפרש"י. ובספר למטה יהודה תמה, דלפ"ז דרחמנא גילתה לן דהיכא דמתיר רק שום איסור שהיה בה מתחילה שוב אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה, א"כ מפני מה נבילת עוף טהור חולין מטמאה בבית הבליעה, הרי בנבלתה התירה איסור אבר מן החי שהיה עליה קודם שנתנבלה, [ות"ח אחד השיב לו דמבס' חולין (קב.) פליגי תנאי אי אבר מן החי נוהג בעוף, ועפ"ז כתב דכיון דכרייתא דהכא אתיא כר"מ, עי' ברש"י (ד"ה אלא ת"ל), ובגמ' שם סבר ר"מ דאין אבמה"ח נוהג אלא בכהמה טהורה בלבד.] ועי' בתוספות אהבה על היראים (סי' קלו-א.).

10. יד בנימין

שם בגמ'. תניא אידך יכול תהא שחיטת חולין
(צעופות) לפני כו' מטמאה צבית
הצליעה וכו'. יעוי' "קרבן אורה" שהעיר האריך
ס"ד דשחיטת חולין צפנים לאו שחיטה היא
א"כ לפי"ז לא אשכחן חולין בעזרה בעוף דהא
לא נאסר חולין בעזרה אלא בשחיטה אבל נותר
ומעקר לא כמו דלא נאסר גבי שחוטין מוח
אלא שחיטה דוקא, והרי בקידושין שילחי פ'
האיש מקדש מרבי' עוף לאיסור חולין בעזרה,
מיהו כ' ליישב ולחלק דדוקא לענין חיוצ מוח
הוא דצעי' שחיטה משא"כ לענין חולין בעזרה
דהוי איסור בעלמא לא צעי' שחיטה ממש

11. יד בנימין

ושו"ר בשטמ"ק לעיל אות ו' וז"ל "מה טריפה
שאין מתרת האיסור פי' שאם עלתה
תרד כו' וא"ת לר"מ דאמר מלק ונמצאת
טריפה אינה מטמאת וא"כ אית לי' תרד מאי
קאמר הכא דטריפה אינה מתרת האיסור, וי"ל
דה"ק הכא מה טריפה אין טריפתה מתרת
האיסור כו' ינא מליקת פסולה כו' כלומר
דפסול מליקה [שהיא נצילה] מתירה לענין דאם
עלתה לא תרד" וכו' עכ"ל, ור"ל מה טריפה
אין פסול הטריפה גורם היתר, משא"כ במליקה
פסולה הרי הנצילה בזה ע"י המליקה (שהמליקה
עושה אותה נצילה) והרי המליקה גורם לה
היתר לענין שאם עלתה לא תרד, ובאמת מרומז
זאת להדיא בדברי רש"י ו"ל ד"ה מה טריפה
"אין טריפות המאורע זה מתיר שום איסור"
כו' יעוי"ש. ועכ"פ מצאנו בזה דלעולם גם
ר"מ ס"ל דצעי' מליקה המתרת האיסור ומליקת
טרפה הוי שפיר מתרת האיסור לר"מ לענין
שאם עלה לא ירד ודו"ק. ומיהו לענין מליקת
חולין נראה לכא' דגם לר"מ מטמא צבית
הצליעה כיון שאין כאן מליקה המתרת את
האיסור. אלא דשו"ר ברש"י נוסחאות כתי'
לקמן שלהי פרקין (בשם ס"א) דאפי' במליקת
חולין מטהר ר"מ, וכבר האריך בזה בשטמ"ק
שם אות ג' יעוי"ש ט.

במשנה מלק ונמצאת טריפה ר"מ אומר
אינו מטמא צבית הצליעה. לכא' ר"מ לא ס"ל הדרשא דלעיל צברייתא דצעי'
מליקה המתרת את האיסור, שהרי מליקת
טריפה לכו"ע אינה מתרת האיסור ואם עלה
ירד (כדאיתא לקמן דף פ"ד דטריפה הוי
אין פסולו נקודש), ואולם מדברי רש"י בסוגיין
מצאנו דהצרייתא הנ"ל איתא בר"מ וז"ע
לכא' ועי' צ"קרבן אורה" כאן.

12. חידושי בתרא

תתמד) סט. מלק ונמצאת טריפה רמ"א אינו מטמא בבית הבליעה. יש מקשים דהרי טריפה אינה פסולה בקודש (פד), ואיך תטהר המליקה, הרי המליקה בחולין אינה כלום והיא נבילה, ולא נתחדש מליקה רק בקדשים, וא"כ כשאין פסולה בקודש אינה מליקה קדשים כלל, וכדתנן במתני' דכל שאין פסולה בקודש הרי היא נבילה (סח). ואומרים בשם הגרי"ז ז"ל ע"פ יסוד הגר"ח ז"ל הובא בתשובת הגרי"ז ז"ל בסוף ספרו דשחיטת טריפה חסר לה בהיתר שחיטה, דמה שנוגע לאכילה אינו רק איסור חדש של טריפה, אלא חסר לה בהיתר שחיטה, וא"כ בטריפה יש היתר שחיטה לענין לטהרה מידי נבילה ולא לענין אכילה, נמצא שנתרבה שחיטה מיוחדת בטריפה לענין טהרה מידי נבילה, ועל זה ס"ל ר"מ שגם מליקה נתרבה לטהר מידי נבילה, ולכן אף דבפסולין אחרים באמת תליא בפסולו בקודש, דכל שאין פסולה בקודש אין מליקתה מליקה וממילא היא נבילה, משא"כ בטריפה כמו שנתחדשה שחיטה לטהר מידי נבילה כ"כ נתחדשה מליקה, ומ"מ עדיין יש מקשים דא"כ מה איכפת לן אם היא גם בעל מום, וע"ל ע: דלחק מ"ד דרק

❖ איזהו מקומן מסכת זבחים דף סט עמוד א

הרחבה בגדר איסור טריפה: בח' הגר"ח עה"ש (סי' שעד' שעה) דייק מהרמב"ם דטריפה אינה איסור עצמי כחלב ודם אלא דלא חל בה היתר שחיטה לאכילה ונשארה באיסור דאינו זבות, וכן הובא משמו בח' מרן רי"ז הלוי במכתבים עמ' עט' כמצויין לעיל.

13. תוספות מסכת זבחים דף סט עמוד ב ד"ה רבי יהודה

רבי יהודה אומר מטמא בבית הבליעה - **תימה אפילו נבילה גמורה לא תטמא לרבי יהודה דלא חייל איסור קדשים** כדדריש רבי יהודה בגמרא דנבלת עוף טמא אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה משום דתכיב נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום כל תאכל נבילה יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל נבילה אלא משום כל תאכל טמא ובפ' גיד הנשה (חולין דף ק:) דייקנו מינה לר' יהודה דאין איסור חל על איסור גבי רבי יהודה אומר אף בטמאה וי"ל דדוקא עוף טמא שאין במינו משום כל תאכל נבלה קממעט וכן צריך לפרש בגמרא גבי חלב נבלה דלא איצטריך טריפה לאשמועינן דחלב טריפה טהור ולא דרשינן מי שאיסורו משום כל תאכל נבילה יצא טריפה כי היכי דדרשינן גבי טמאה מי שאיסורו משום כל תאכל נבילה יצא בהמה טמאה.

14. שפת אמת על זבחים דף סט/ב

בתוס' ד"ה ר"י תימא כו'. **תמהני על תמיהתם הא קי"ל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת כדאי' במעילה (ב'). נמצא דבשעה שחל איסור נבילה כבר פקע איסור דהקדש. וצ"ע:**

15. איזהו מקומן מסכת זבחים דף סט עמוד ב

ד"ה רבי יהודה - תימה וכו' דלא חייל איסור קדשים - **הקשו המפרשים** [רש"י פסחים לה:; עול"ש ושפ"א כאן] **הא קי"ל בריש מעילה דקדשים שמתו יצאו מידי מעילה. ותיירץ העול"ש דאף דליכא בהו מעילה מ"מ איסור תורה איכא דאף קדשים שמתו בעי קבורה וממילא אסורין בהנאה.**

❖ שערים מצויינים בהלכה

ובעולת שלמה תירץ, דאף דמעילה ליכא מ"מ איסורא איכא מה"ת, דהא קדשים שמתו צריך קבורה כדאיתא במס' תמורה (לב), וכל היכא דצריך קבורה אסור בהנאה, כדאיתא שם (לד). ואכן בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סוס"י מב) כתב עפ"ד מהר"ם מלובלין (קידושין נז:) לענין שחוטי חוץ, דאע"פ שיצא מידי מעילה, מ"מ איסור קדשים לא פקע מה"ת, ולפ"ז שפיר יש ליישב דברי התוס' דבקדשים שמתו יש איסור תורה, [אולם הבית יצחק כ' שיש לחלק דזה דוקא בשחוטי חוץ, משא"כ בקדשים שמתו פקע שם קדשים], ועי"ש מה שהאריך עוד ביישוב קושיא זו. וכן מצוינו לעוד אחרונים שהוכיחו מתוס' כאן דאיכא איסור תורה בקדשים שמתו, ורק יצאו מידי מעילה,

16. יד בנימין

דף ס"ט ע"ב במשנה. שחיטה מטהרת
טריפתה מטומאתה. נ"צ יש
למקור זה דשחיטה מטהרת טריפתה אם
הוא משום דע"י השחיטה לא חל עליהו שם
נבילה כלל גם לענין אכילה רק דאסורה משום
טריפה, או שמא רק לענין טומאת נבילות
מופקע ע"י השחיטה. וכבר הוכיח בתשו'
"אחיעזר" יו"ד סי' ז' ס"ק ז' מהא דחולין
דף פ"ה גזי בן פקועה דמודה ר"מ דאין
שחיטה מטהרת טריפתה מטומאתה, ואם הי'
שחיטה גמורה גם לענין היתר אכילה רק
דאסורה משום טריפה אמאי לא מהני שחיטה
להוולד כיון דשחיטה גמורה היא. אע"כ
דשחיטת טריפה הוי חיסרון צעלם ההיתר
להתיר באכילה ועי"ש. (וע"ע נתיב הגר"י).

17. תוספות מסכת זבחים דף סט עמוד ב ד"ה קל וחומר

קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום – [1] אומר ר"ת דנקט ארבעה עשר יום משום דאמרינן בפ' המפלת
(נדה דף לא.) דשלשה שותפין באדם שהקב"ה נותן בו עשרה דברים כנגד אביו ואמו והשתא אמרי' דיו
כאביו דמיניה ילפינן [2] וה"ר חיים מפרש דמן הדין הוה ליה למימר ק"ו לשכינה לעולם דחמורה כל כך
אלא נקט י"ד כנגד שתי הסגרות דלא מצינו יותר משני הסגרות וכלשון הזה איתא בפרקי דר' אליעזר ק"ו
לשכינה שתי הסגרות וקשה דבי"ג יום סגי דיום שביעי עולה לו לכאן ולכאן כדתנן במסכת נגעים (פ"ג מ"ה)
אין בשתי הסגרות פחות מי"ג יום וי"ל דלישנא דקרא נקט ארבעה עשר משום דכתיב שבעת ימים בכל הסגר.

18. שערים מצויינים בהלכה

כנה"ג (כללי ק"ו) בשם צפחת מים, ושכ"ה
שיטת רבינו אליקים והרא"ם [אך יש חולקים
בוהן]. ועי' מזה בשו"ת שו"מ (מהד"ת ח"ג סי'
קה) ובבית האוצר (כלל נט) ואתוון דאורייתא
(כלל כה), והמצויין בשו"ח (מער' א כלל כה,
ופאה"ש מער' א כלל צד), וכתבנו עוד מזה לעיל
(יד. ד"ה חוץ לזמנו) עי"ש. ויש שביארו עפמ"ש כ
כמה אחרונים [ראה המצויין בשו"ח מער' הא' אות
של] שהטעם דאין עונשין מן הדין משום
דשמא אית ליה פירכא, א"כ זה דוקא לגבי
בנ"א, משא"כ ק"ו שהקב"ה דן הרי כלפי
שמיא גליא דאין לו פירכא.

קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום. עי' בתוס'
שכתבו שני טעמים. ובתוס' במס' ב"ב (קיא.)
הביאו קל וחומר למלך וכהן י"ד, ופירשו משה
רבינו שהיה מלך [לקמן קיא.] וכהן גדול ששימש
בשבעת ימי המילואים, ועי"ש במהרש"א.
ובמש"כ התוס' בשם ר"ת כו', עי' מש"כ
התוס' במס' ב"ב (שם) להקשות ע"ז, ועי"ש
בהגהות ר"י פיק. ועי' בדברינו במס' ב"ק
(כה. ד"ה קל). ועי' בתו"ת (בהעלותך יב-יד)
שהקשה, היאך אפשר ללמוד ק"ו משכינה,
והלא אין עונשין מן הדין עי"ש. ויש להעיר
שבאמת מצינו באחרונים שהוכיחו מכאן
דבדיני שמים עונשין מן הדין, עי' בשיירי

כתב בהגה' אשר"י (מו"ק פ"ג סי' נט) דרבינו גרשום התאבל על בנו כשהמיר דתו י"ד יום, ק"ו לשכינה י"ד יום, וכ"כ באו"ן (סי' תכח), ועי' בדרכ"מ וטו"ז (יו"ד סי' שמ). ובמכתבי תורה (להאדמו"ר מגור, סי' נו) הקשה, דהרי בגמ' אמרו ע"ז דיו לבא מן הדין, והביא דיפה השיב לו גיסו [הגאון מבענדין בעל יכהן פאר], שמפני כבוד שכינה לא נוכל מעצמינו לומר דיו, [ועי"ש שכוה מוכא בפוסקים (עי' פת"ש יו"ד סי' רעו ס"ק טז) בהל' ס"ת, שיש להחמיר מפני כבוד השי"ת גם כשהדין לקולא], אבל השי"ת יכול לומר דיו כו' עי"ש. אמנם יש שכתבו דזה שרבינו גרשום התאבל י"ד ימים, ד' בשביל הגוף, וד' בשביל הנפש שנאבדו ממנו, עי' בחכמ"א (כלל קנו-ו), ולפ"ז לק"מ. ולמעשה יש דיון בפוסקים מתי התאבל, יש הסוברים בחייו כשהמיר, וי"א לאחר מותו התאבל, [עי' בחכ"א הנ"ל, והמצויין

19. שערים מצויינים בהלכה

ר"מ קרא אשכח ודרש. מצינו כזה במס' חגיגה (טו:): ר"מ קרא אשכח ודרש. וכ"ה במס' ב"ב (צא). שמואל קרא אשכח ודרש, וכע"ז מצינו לעיל (סב). קראי אשכח ודרוש. וכ"ה בכמה מקומות. ובאחרונים דנו עמש"כ הש"ך (יו"ד סי' רמו סק"ת) והלח"מ (ת"ת פ"ד ה"א) דהלשון ר"מ קרא אשכח (חגיגה שם) מוכיח שאין הלכה כמותו, והרי בגמ' כאן נקטו ג"כ לשון זה, והלכה כמותו, וכן העירו מעוד מקומות, עי'

ויש להקשות, הרי במשנה קתני הטעם משום דר"מ דריש ק"ו, ועי' בקדשי דוד, ובחי' מהרי"ח (למשניות) מש"כ בזה. ובצל"ח (חולין כג:): כתב, דמתני' דנקט ר"מ הק"ו לאו דוקא, ועי"ש עוד בזה.

20. שערים מצויינים בהלכה

אף עוף דבר שמכשיר באכילה. עי' בגמ' חולין (כז-כח). דנחלקו תנאים אם יש שחיטה לעוף מה"ת, ובמלא הרועים (ערך עוף, אות ז) הוכיח מסוגיא דהכא דר"מ ס"ל שיש שחיטה לעוף מה"ת, דהביא ק"ו מבהמה דנבילת העוף שחיטתה מטהרת טומאתה, ואי נימא דאין שחיטה לעוף מה"ת, א"כ אין ראייה מבהמה, דשחיטה שלה מה"ת, לכך מטהרת טריפתו, משא"כ בעוף כו', ועי"ש עוד בזה. ועי' בפליתי (סי' סב סק"ב) שהוכיח מתוס' חולין (כח. ד"ה תיהני)

21. שערים מצויינים בהלכה

ואם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה. פרש"י (ד"ה הרי נבילה) ואם טריפה אינה חשובה חיה, הרי היא משעה שנטרפה בכלל נבילה. פי' דמטמאה מחיים, וכן מבואר בגמ' בסמוך. ועי' בתוס' מש"כ בזה. ולפ"ז הקשה בחי' הגרי"ז, הא אמר רב דשחיטה מטהרת טריפתה מטומאה, ואיך תטהר, וגם קי"ל דטריפה אינה חיה, ונשאר בצ"ע. ועי' בקרן אורה דלפ"ד רש"י הא דשחיטה מטהרת טריפתה, זה דוקא למ"ד טריפה חיה, וזה תימה, ועי' בברה"ז וח"נ. || וראיתי בפנים מאירות דצריך לדעת דטריפה דמטמא לאו משום נבילה, דא"כ הוה שחיטה מטהרה, אלא דטריפה מביא טומאה מחיים, דטריפה חייב מגזירת הכתוב כו', וכיון דאין שחיטה מתיר טריפה אינה מטהרה. ועי' ברש"י כת"י (ד"ה אלא) שהשחיטה אינה מקוה טהרה להעלות ממנה טומאה שירדה לה כבר.

22. תוספות מסכת זבחים דף סט עמוד ב ד"ה אי טריפה

אי טריפה חיה - א"כ אינה מטמאה עד לאחר מיתה ואז היא בכלל נבילה ואי טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה לא מצינו לפרש לאחר מיתה דמשמע שבא לחדש טומאה טפי אם אינה חיה מאם חיה מדהדר ואמר (התם) ואם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה לכך פי' בקונטרס משנטרפה ירדה לה טומאה ומהיכן תלך ממנה ותימה הוא לומר כן דלא מצינו בעלי חיים מטמאין ומילתא דפשיטא בכולי הש"ס דאין טריפה מטמאה מחיים דבסוף פ"ק דחולין (ד' כ:) אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה אבל בלא בשר לא אף על גב דמלק סימן אחד ומפרקת כדמשמע התם דפריך וכי מעתה עומד ומבדיל ור"מ נמי אשכחן פרק אלו טריפות (חולין דף נז:) דאמר טריפה אינה חיה דקאמר סימן לטריפה שלשים יום וקאמר לעיל דמליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה ואי טמאה מחיים משעת טריפות היאך תלך הטומאה ממנה ע"י המליקה והרב רבי חיים מפרש דה"ק אי טריפה אינה חיה ומיירי בתלש ממנה בשר חי ואכלו הרי היא בכלל נבילה דבשר הפורש ממנה כפורש מן המתה ומטמא אף על גב שהבהמה עצמה אינה מטמאה לפי שהיא בחייה עתה ויש לפרש אי טריפה חיה כלומר דמיירי בטריפה שעדיין חיה ותלש ממנה כזית בשר ואכלו הרי נבילה דוקא אמורה ולא איירי כלל בפלוגתא דטריפה חיה ואי טריפה אינה חיה כלומר דמיירי בטריפה שאינה חיה שמתה שנתנבלה הרי היא בכלל נבילה ובת"כ גרס אי טריפה אינה מתה והלשון מגומגם קצת דהוה ליה למימר אי בטריפה חיה בב' ועוד הוה למימר הרי היא נבילה.

❖ שערים מצויינים בהלכה

טמא) מש"כ בזה. ועי' בשו"ת טוב טעם ודעת (מהד"ק סי' מה).

ובמש"כ רש"י דכיון דטריפה אינה חיה מטמא בנבילה, כתב בטל תורה שדוקא בעוף כן שחיתו מועט, ולכך כשנטרף מטמא, אבל לא בבהמה דחיותה רב עדיין, אינה כנבילה מחמת שנטרף, ועי"ש שהביא ראיה לזה, דע"כ בבהמה גם רש"י מודה. ועי' בקרן אורה.

ובתוס' הקשו על פרש"י דלא שייך טומאה מחיים. והקשה בראשי בשמים (ערך טומאה אות מו) דהרי קי"ל (עירובין טו:) וסוכה כג.) בעשה בהמה גולל למת מטמא מחיים, ותירץ דכוונת התוס' היינו שיטמא מצד עצמה, והתם מטמא מחמת המת. ועי' בנתיבות הקודש לעיל (טז) ד"ה

23. שערים מצויינים בהלכה

ואיזו זו טריפה ששחטה. פי' דר' יהודה ס"ל שבהמה טריפה שנשחטה מטהרתה שאינה מטמא בבית הבליעה. ועי' בשו"ת אחיעזר (יו"ד סי' ז-ז) דבשחיטת טריפה הוי חסרון בהשחיטה שלא ניתן להתירו באכילה, וכיון דיש בזה חסרון בהוביחה, הוה אמינא שמטמא כנבילה, להכי אצטריך קרא ששחיטת טריפה מטהרת מידי נבילה, עי"ש מש"כ ביותר ביאור. וכסבורא זו כתב בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (מכתבים עמוד עט.) בשם אביו, דגם טריפה אית ביה דין חסרון היתר שחיטה לענין אכילה, עי"ש

24. יד בנימין

שאיסורו משום כל תאכל נבילה יא' זה שאין איסורו כו' אלא משום כל תאכל טמא. בגמ' חולין ק' ע"ב מוכחין מכאן דס"ל לר' יהודה אין איסור כל ע"א, והיינו מדאמרי' יא' זה שאין איסורו משום כל תאכל נבילה כו' וע"כ משום דאין איסור חע"א וכדפירש"י שם, ועי' מה שנתבאר בתוד"ה ר"י.

שם בגמ' דתניא ר' יהודה אומר יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה נגדים אצות הצליעה ת"ל נבילה וטריפה לא יאכל, מי

והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ב כתב |ו"ל| "אין אסור משום נבילה אלא מינים טהורים בלבד מפני שהן ראויים לשחיטה ואם נשחטו שחיטה כשירה מותרין באכילה, אבל מינין טמאין שאין שחיטה מועלת בהן, צין שנשחטה כראוי צין שמתה כו' אינו לוקה משום נבילה וטריפה אלא משום בשר טמאה" עכ"ל ותמה בלח"מ דהא בגמ' לקמן ע' ע"ב אוקמה להא בנבלת עוף טמא, אבל בנבלת בהמה טמאה מטמא כטהורה, וא"כ מנ"ל להרמב"ם בנבלת בהמה טמאה שלא יהי' זה איסור נבילה. עוד תמה דמאי ראי' מטמאה לאיסור נבילה נהי דבצרייחא מטהרין מנבילה אפשר דזהו רק לענין טומאת נבילה אבל לענין אכילה שפיר י"ל דאיכא לאו דנבילה, יעוי"ש שנשאר בתמי'.

מליקת עוף קדשים זו היא שחיטתו

עריפתו זהו שחיטתו

דחייתו לצוק לחייבו משום אוא"ב

א. ספר אתון דאורייתא - כלל א

...אשוב לעניינו ואומר דמה שחיטתו דמליקת עוף קדשים זו היא שחיטתו והכרחתו מש"ס זבחים דס"ט ע"א וכנ"ל לכאורה קשה ע"ז מש"ס יבמות דל"ב ע"ב דפליגי התם ר' חייא ובר קפרא בזר שאכל מליקה אי חייב אחת או שתיים ומטעמא דאחז"ל הוא דפליגי ע"ש אבל כ"ע מודי דמליקה לזר יש בה איסור משום נבילה וא"כ מוכח דמליקה לא חשיב שחיטה וי"ל דלגבי הכהן הוא דחשיבא מליקה שחיטה אבל לא לגבי זר וע"ע בזבחים דמ"ד ע"ב דמצריך הש"ס קרא מיוחד דלכל חטאתם להתיר חטאת העוף לכהנים דסד"א נבילה היא עכ"ל הגמ' ואי איתא מדוע סד"א לומר כן הא לגבי כהן מליקתו היא שחיטתו ואיננה נבילה כלל וי"ל דרק אחרי דכתי' קרא דלכל חטאתם להתיר חטאת העוף לכהנים הוא דאמרי' דטעמא דקרא משום דמליקתו היא שחיטתו לגבי כהנים משא"כ לולי קרא הנ"ל לא הייתי אומר כלל כן ושפיר הי' אסור להם משום נבילה אולם עדיין צ"ע דכיון דלזר לא חשיבא מליקה שחיטה וכנ"ל א"כ תידוש הוא דחזית רחמנא לגבי כהנים להחשיב המליקה לשחיטה אצלם א"כ מנ"ל באמת למידרש טעמא דקרא הכי דילמא באמת אין כוונת התורה כלל להחשיב המליקה לשחיטה אצלם ומליקה היא נבילה באמת גם להם אלא שגז"כ הוא שנבילה זאת מותרת להם וזהו ענין החידוש שחידשה תורה אצלם...

עוד מצאתי בעזה"י ראי' ברורה ונפלאה דמליקה בקדשים היא שחיטתו מהא דאמרי' בנ סתים דס"ג ע"ב דהמולק את העוף בערב פסח על החמץ עובר בלא תעשה אבל הקומץ את המנחה על החמץ אינו עובר וברש"י ד"ה אינו עובר כ' וז"ל דקמיצה וודאי לאו שחיטה היא עכ"ל כוונתו דכיון דכתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי ע"כ בעי' שחיטה דווקא וא"כ כיון דמולק על החמץ חייב על כרחך דמליקה חשיבא שחיטה בקדשים דא"ל דאפי' אי אין מליקה שחיטה כלל עכ"ז שפיר חייב הואיל ועבודת המליקה היא במקום עבודת השחיטה בבהמה דז"א דהא גם קמיצת מנחה היא במקום שחיטה בבהמה וכמבואר בזבחים ד"ג ע"ב ובכמה דוכתי ועל כרחך דלענין שוחט על החמץ בעי' שחיטה ממש וע"כ שפיר פטור בקמיצה הואיל ואיננה שחיטה וא"כ מוכרח מזה דמליקה חשיבא שחיטה ממש בקדשים ומה שכתב רש"י דקמיצה וודאי לאו שחיטה היא צ"ל בכוונת תיבת וודאי דמליקה נהי דאיננה שחיטה סתמית עכ"ז בעוף קדשים עכ"פ היא שחיטתו או דנהי דאיננה שחיטה לגבי זרים עכ"ז לגבי כהנים עכ"פ חשיבא שחיטה וכנ"ל משא"כ קמיצה דוודאי לאו שחיטה הוא כלל וכלל ודו"ק ויש לעיין עוד הרבה בכ"ז ובאתי רק להעיר:

ב. שו"ת אחיעזר חלק ב - יורה דעה סימן ז

(ג) ... ובאמת מוכרח דחלוק איסור נבילה מטומאה דהא שעיר המשתלח למאן דס"ל מותר בהנאה כמבואר ביומא ס"ז מ"מ אסור באכילה דזהו לאו מחמת איסור קדש דהא מותר בהנאה ואסור מדין נבילה ומ"מ מהני דחייתו לצוק לחייבו משום אוא"ב = אותו ואת בנו = כמבואר ביומא ס"ד ועכצ"ל שאינו מטמא דאם מטמא ג"כ הוי כנחירה בעלמא וכן מוכח מעג"ע = מעגלה ערופה = דעריפתו מטהרתו מידי נבילה ומבואר בזבחים ע' משום דכפרה כתיב בה כקדשים ולכאורה צ"ל דהא גם בקדשים ממש במליקה איצטריך קרא שאינו מטמא בביה"ב ואי לאו קרא הו"א דמטמא א"כ בעג"ע דליכא קרא מהיכ"ת שלא יטמא וצ"ל דבאמת גלי קרא במליקה דכל דנעשה לשם מצות קדשים מטהרת מטומאת ביה"ב וזהו דכפרה כתיב בה כקדשים היינו במליקה וה"ה שעיר המשתלח כיון דדחייתו לצוק זהו שחיטתו ונעשה דרך הכשר מהני לטהרו מידי טומאתו ודמי למליקה ומדוקדק בזה לשון הרמב"ם בפ"ג מהל' אה"ט הל' י"ג המולק קדשים בפנים כו' הרי אלו טהורין כיצא בו עג"ע שנעפרה כהלכתה טהורה כפרה כתיב בה כקדשים וכן אם נשחטה כו' הצילה אותה שחיטתה מידי נבילה עכ"ל ...

(ד) ולמש"כ עיקר החילוק, דטומאה מאיסור משום דגלי קרא במליקה דכיון דנעשה דרך הכשר קרבן שמתרת את האיסור אינה מטמאה משום דטומאה במותם אמר רחמנא וכל שנעשה דרך מתיר אינו מטמא אבל לטהר מידי נבילה בעינן זביחה והכשר סימנים דוקא ושום הכשר אחר ליכא להתיר באכילה ורק מגזיה"כ דלכל חטאתם ילפינן בזבחים מ"ד דמליקת העוף נאכל לכהנים ולא משום דמליקה הוי כשחיטה ...

ג. מנחת חינוך נב:טז

ובהוא ענינא תמוה לי טובא דאמרי' בב"ק מ"א ממשמע שנאמר סקל יסקל השור א"י שהוא נבילה ונבילה אסורה באכילה ולא יאכל את בשרו למה לי. וק"ל הא אמרינן ביומא דף ס"ד מחוסר זמן בשעיר המשתלח היכי משכחת לה אמר רבא כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו ביוה"כ ושחט את אמו ומקשי הש"ס כה"ג מי אסור לא תשחטו אמר רחמנא, אמרי במערבא דחיתו לצוק זהו שחיתו עכ"ל הש"ס שם. והכוונה לע"ד כיון דמצותו בדחיה הוא במקום שחיתה כמאמר חכמינו זכרונם לברכה באגדה ומי איכפת לי' להקב"ה בין שוחט מהצואר לשוחט מהעורף לא ניתנו המצות רק לצרף בהם הבריות וה"נ מצוותו בכך וזהו שחיתו ועיין בתוס' חולין פ"ב למדו מזה לענין עגלה ערופה דיש בו משום או"ב דעריפתו זהו שחיתו (וע' מנחות ק"א ברש"י ובתוס' שם לענין טומאה ואין כאן מקומו). וא"כ קשה גם בשוה"נ כיון דמצותו בסקילה ראוי לומר סקילתו זהו שחיתו ומאי פריך הש"ס בפשיטות שהוא נבילה ועיין בפ' חלק לענין עיר הנדחת כה"ג וקשה למה ומ"ש משעיר המשתלח. הן אמת דגם בשעיר המשתלח משמע דאסור באכילה האברים שלו דלא פליגי רב ושמואל ביומא ס"ד רק לענין הנאה אך כ"ז צ"ע ועוד יבואר אי"ה לענין או"ב בשוה"נ ועגלה וצ"ע רחב

ד. איזהו מקומן מסכת מנחות דף עג עמוד א

[ב] מליקת העוף היא נבילה שהותרה, או דמליקתה זו שחיתתה?

האחרונים האריכו לדון בגדר מליקה דחטאת העוף: [א] האם לעולם היא נבילה אלא שהותרה לכהנים מגזירת הכתוב, וכן משמעות הגמ' ביבמות לב: דזר שאכל מליקה חייב נמי משום נבילה, אן [ב] דמליקתה זו היא שחיתתה וכדמצינו בעגלה ערופה דעריפתה זו שחיתתה ובשעיר המשתלח דדחיתו מהצוק זו שחיתו ואין מטמאין טומאת נבילות.

ובאתון דאורייתא (סי' א') האריך בזה בראיות לכאן ולכאן וגם ממשמעות סוגיין דנבילה היא אלא דרחמנא שרייה, וגם בזכר יצחק (סי' מ"ו) דן בזה, והמנחת חינוך (מצוה קפ"ה סוף אות י' - בקומץ המנחה) נקט בפשיטות דהוי נבילה אלא דגזיה"כ להתירה באכילה, ובקובץ הערות (לח. ב.) נקט פשוט איפכא דמליקתו זו שחיתו ומשום הכי אין מטמאה טומאת נבילות, והאריך בענין זה בקה"י חולין (סי' י' - י"א), וע"ע בזה באחיעזר (סי' ז'), ובכנסת ראשונים עמ"ס זבחים (דף סט. הערה כ"א), ובספרו תורת הקודש (ח"ב סי' מ"ב ס"ק ו - ז).

ה. תוספות מסכת חולין דף פב עמוד א

עגלה ערופה אינה משנה - ... הקשה ה"ר משה מבונדי"ש אמאי לא קאמר דשוחט דמתני' היינו עורף ופטור לר"ש משום דלא חזיא לאכילה ולרבנן חייב משום דעריפה זו היא שחיתה כדאמרי' בריש פ' שני שעירי (יומא דף סד.) גבי שעיר המשתלח דחיתו לצוק היינו שחיתו וחייב משום אותו ואת בנו וכפ' חטאת העוף (זבחים דף ע:.) אמרינן דעריפה מטהרת מידי נבלה [1] ותירץ ר"ת דא"כ לא הוה ליה למיתני השוחט אלא העורף ודוחק הוא דדלמא תנא שוחט משום אחריני פרת חטאת ושור הנסקל כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף כט.) דסיפא בקדשים ואידי דסליק מבהמה תנא שחיתו כשרה ולא קתני מליקתו.

ו. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פב עמוד א

תוד"ה עגלה. אמאי לא קאמר וכו'. [2] בתוס' ישנים ביומא תירצו דליכא למימר דאיירי בעריפה כיון דלר"ש ששחיתה שאינה ראויה לא שמה שחיתה, אין העריפה נחשבת כשחיתה, ודברי הגמ' ביומא הם לדעת רבנן. ותימה דאמאי לר"ש מיגרע גרע דאין לעריפה דין שחיתה. וצ"ל דהנה מחלוקת רבנן ור"ש היא דלרבנן אף שחיתה שאינה מתירה לגמרי נקראת שחיתה, ולר"ש ילפינן מטבות טבח והכן דבעינן שחיתה המתירה באכילה. וא"כ רק אליבא דרבנן שייך לומר דעריפת עגלה נחשבת שחיתה, משום דלדיהו מצינו שיש שם שחיתה אף על שחיתה שאינה מתירה באכילה, אך לר"ש כיון דע"כ אין העריפה מתירה באכילה בהכרח שאינה כשחיתה, ואינה מועילה אף לענין טומאת נבילות. ואף דמצינו דשחיתת טריפה מהני לטהר מטומאת נבילה אף שאינה מותרת באכילה, ולא מסתברא דר"ש יחלוק ע"ז, התם שאני דגזה"כ הוא דומיא דשחוט חוץ, אבל ליכא למילף מינה לעלמא.